

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesaurus Eloquentiae Sacrae Et Profanae, Saluti & incolumitati Rerumpublicarum utilissimae

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Adversarii ingenio minimè præstant, quia finem, opusque levißimum, &
facillium spectant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

non tam verba metimur, quàm res; non tam nomina, quàm sententias, nec tam Latinæ linguæ vitia, quàm veræ eloquentiæ corruptelas, quacunque demum in linguâ accidunt, cum sine persuasionis pugnantibus seriò vituperamus. Sed cum jocosis istis hominibus satis jocose hætenus. Nunc, ne quis Adversariorum Oratoris à me præstigiis se circumventum caufferi queat, totam hanc controversiam è Philosophiæ penetralibus accuratiore trutinâ expendamus, ac terminemus.

Adversarii ingenio minimè præstant, quia finem, opusque levissimum, & facilissimum spectant.

126. **Q**uilibet artifex sui excellentiam ingenii duplici, ut ita dicam, cote tandem, explorandamque præbet, ac probat: operis nempe, seu finis efficiendi difficultate, nobilique præstantiâ; tum instrumentorum, quibus opus ad eximium, atque arduum finem obtinendum conformatur, durâ, egregiâque molitione, ut Philosophi omnes, nullo penitus refragante, decernunt. Quippe si artifices primum ex ipsis, quæ moluntur, operibus, aut finibus, quos intuentur, mutuò contendamus: cur, quæso, pictoris ingenium ferrarii fabri antecellit ingenio, nisi quia expingendarum tabularum, quas pictor effigit, finis, atque opificium, longè difficilius, pulchriusque est, quàm ferrarii, aut calcaris, quæ faber excudit, confectio?

Etio? Quod si rursus artifices solis ex instru-
 mentis, quibus in pariendis operibus, finibus-
 que utuntur, inspiciamus: cur ingenii dignita-
 te pistorem aurifex vincit, nisi quod hujus tam
 varia, multiplexque scalprorum suppellex &
 laboriosius multo conflat, & multo hone-
 stior est, quam rudis, atque ignobilis illius pa-
 la? Jam ergo, quæ sint illinc Adversariorum, **B**
 hinc nostrorum Oratorum opera, qui fines,
 quæ instrumenta, videamus: ac prius ipsa ope-
 ra, atque fines unâ conferamus. Quo, obsecro,
 acuti isti Declamatores, quos ad fines, opera-
 que ita mirifica, atque aspera suam omnem in-
 dultriam referunt? Expromant, quæ sint egre-
 gia illa, & salebrosa ingeniorum opificia, enu-
 cleent universa. Illi, ni me fallit opinio, nec
 certè fallit, huc tendunt omnes, atque hoc u-
 num meditantur, Auditores, ut summam affe-
 rant oblectationem, admirabilisque laudem
 ingenii oblectando consequantur. Aures blan-
 do verborum murmure titillare student im- **C**
 pensè. Quid levius? hoc & phorasci præstant
 jucundius. Curiositatem Auditorum alere con-
 tendunt, quid scurrilius? alunt & præstigia-
 tores. Plausum nituntur captare, quid pro-
 clivius? captant & comædi. Rumusculos
 gloriolæ serere discipiunt, quid inanius? se- **D**
 runt & choraulæ. Risum parant excutere,
 quid inhonestius? excutiunt & mimi. Hila-
 ritate volunt perfundere, quid delicatius? **E**
 Exhilarant & citharædi. Demum, ut dicam
 verbo, jucunditate conantur demulcere, quid
 effeminatius? Demulcent etiam circula-
 tores.

tores. Hæc igitur tota istorum moles est illa
operosa, hæc tota provincia perdifficilis, &
consularis, hæc gravissima omnium expedi-
tio plus quàm Troiana. Sed quid ego loquor,
aut jacor de operis istorum præstantiâ, aut
difficultate? Illine finem præstantem, cla-
rumve opus sibi ob oculos ponunt? quid, ro-
go, indignius, aut turpius, quàm voluptatem
tanquam finem ab ingenuo homine gravi-
sima Oratoris, Concionatorisve officia susti-
nente quæritari? Et quem alium finem faru-
moriones, Gnathones, ac parasiti, fœda gula
mancipia, quàm voluptatem sibi constituunt?
In quo abjectissimi artifices, & vilissima qua-
que capita maximè desudant, omni nemque in-
dustriam adhibent, nisi in unâ solâque ob-
lectatione eliciendâ? Quid quòd in isto ob-
lectandi munere herbam tot aliis voluptati-
architectis porrigere coguntur? Quis enim
illecebi osius oblectat, unguentatus Orator
suggestu, an scurra de trivio in tabernâ; hi-
strio in scenâ, circumforaneus pharmacopola
in foro, cupidinarius, & caupo in popina?
I Quis nescit aures, oculos, nares, palatumque
pellaci hujusmodi voluptate, quæ hisce ex ar-
tibus hauritur, adeo duci, rapique, ut præter
voluptarium Declamatorem tota concio illi
co neglectura sit, ac relictura? Adde quoque
tantum humilem esse, atque abjectam; sed
quod longe capitalius est, omnium etiam sce-
lerum esse fontem, omnium vitiorum stirpem
procreatricem, atque altricem. Nolo id eg-
plur

pluribus persequi, sed aurea tantum Architæ
Tarentini verba in hanc ipsam sententiam,
quam urgeo, conformata à M. Tullio, apud
quem ille differit, sat habeo in præsens mutua-
ri. Nullam (inquit) capitaliorem pestem, quam
corporis voluptatem hominibus esse datam. Hinc
patria prodisiones, hinc rerum publicarum ever-
siones, hinc cum omnibus clandestina colloquia
nascuntur. Nullum denique scelus, nullum faci-
nus esse, ad quod suscipiendum non libido volup-
tatis impellat. Stupra verò, adulteria, & omne
tale flagitium nullis aliis illecebris excitari, nisi
voluptatis. Quumque mente nihil sit præstabi-
lius à Deo datum, huic divino muneri nihil esse
tam inimicum, quam voluptatem. Nec enim
libidine dominante, temperantia locum esse, nec
omnino in voluptatis regno virtutem posse con-
sistere. Quod quò magis intelligi posset, fingere
jubebat animo quempiam maximam voluptate
incitatum: nemini censebat fore dubium, quin
tamdiu, dum ita gauderet, nihil agitare mente,
nihil ratione, nihil cogitatione consequi posset.
Quocirca nihil esse tam detestabile, tamque pe-
stiferum, quam voluptatem. Si quidem ea quum
major esset, atque longinquior, omne animi hu-
men extingueret.

127. Videant ergo Adversarii mei, dum ob-
lectationem tam sollicitè venantur, quam me-
reantur laudem, quod factorum, Gnathonum,
coquerum, mimorum, aliorumque id genus,
nobis scilicet artificum, confinia si non
pervadentes omnino, at cetè perstringentes,
in eorundem etiam ordinem, tanquam studio,
In Catone de Senectute. I 3 atque

atque consilio iisdem prope suppare, ferè redigantur. Videant, quid dignitatis lucrari possint, quòd uni oblectationis genio cum istis eisdem quasi palæstræ commilitonibus tam strenuis perditissimè ancillentur. Videant, quæ possit eos gloria illustrare, quòd in oblectationem flagitiorum omnium cubile, toti impotenter adeo ferantur. Præclarum sanè genus hominum, qui suorum conatum metam nullam aliam cernunt, quàm voluptatem: & tamen de ingenii prærogativâ, quòd hanc ipsam voluptatem tantopere studeant conflare, audent gloriari. O monstra! Illine hoc nomine ingeniosi, quòd totos se oblectationi gignendæ devoveant, habebuntur? o somnia! Nonne ingenii excellentia ex propositi finis, operisve difficultate, ut explanavimus, metienda est? quid ergo habet tam ardui, atque asperi hæc voluptatis eblandiendæ procuratio? In aurium demulcendarum munere quid, rogo, inest tam duri, atque incluctabilis? Solam istarum illecebrarum inventonem, quàm operosa sit, satis mihi hoc loco est explorare, Audaiores. Quàm enim exiguus quoque labor in his ipsis argutiolis non solum inveniendis, sed etiam disponendis sit, paulò infra faxo, videant, atque in viti cum dolore agnoscant Adversarii. Nimirum verborum fucum ad sensus titillandos illinere, de singulis vocibus ire in consilium, exoticas elocutionis formulas putidè adspere negotium, credo, erit multi operis, atque obedi. Arduum profectò accidet solerti viro, ingenium paululum scalpere, atque ex eo acumi-

num

num illam scabiem evocare. Onus utique æt-
 nã gravius, duo paria antithetorum copulare.
 Labor omnino Hercules, de mentis æstuan-
 tis, ut ita dicam, tripod: nonnullos ebullien-
 tes fuculos despumare. Quod si in hac procu-
 randi finis provinciã, hoc est, in afflandã vo-
 luptate difficultatis aut nihil, aut parum ad-
 modum reperitur: quo pacto Adversarii lau-
 dem ingenii nobilem, ne dum lauream, ab o-
 peris finisve perdifficili molitione, quæ nulla
 ferme est, accessere queunt, aut sperare?

*Adversarii non excellunt ingenio, quia Oratio-
 num instrumenta persuasionis fini adipif-
 cendo inepta fabricantur.*

128. **S**ed agite, jam alteram ingenii pericli-
 standi cotem, instrumentorum nempe
 coagmeatandorum præstantiorem, laborio-
 sioremque facultatem admoveamus. Quippe
 in omni instrumento rerum inter se aptè di-
 stributarum quum ordo, tum elegantia, & dif-
 ficultas, non tantum ipsiusmet instrumenti per-
 fectionem, verum etiam artificis quoque inge-
 nium, qui idem instrumentum confecit, eo no-
 bilitius indicat, atque ostendit, quo ordo ille &
 venustior, & operosior, & mirabilior est. Por-
 rò in quovis instrumento duplex spectari po-
 test ordo, alter, qui ex ejusdem conformatione
 suum ad opus, finemve extraneum, ad quem
 adornatur, consequendum accommodatã emi-
 car; alter, qui ex singularum ejusdem instru-